

Sygn. akt VIII U 1102/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 czerwca 2016 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący Sędzia SO Iwona Jawor –Piszczyńska

Protokolant sekretarz sądowy Monika Zięba

po rozpoznaniu w dniu 7 czerwca 2016 roku w Lublinie

sprawy M. P. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania M. P. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł.

z dnia 26 maja 2015 roku znak (...)

I. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, iż stwierdza że M. P. (1) nie jest zobowiązana do zwrotu odsetek za okres od dnia 30 stycznia 2010 roku do dnia 26 maja 2015 roku;

II. oddala odwołanie w pozostałym zakresie

Sygn. akt VIII U 1120/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Ł. decyzją z dnia 26 maja 2015 roku zobowiązał M. P. (1) do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia emerytalnego za okres od dnia 22 czerwca 2009 roku do dnia 26 maja 2012 roku w kwocie 44 305,66 zł. wraz z odsetkami za okres od dnia 30 stycznia 2010 roku do dnia 26 maja 2015 roku tj. do dnia wydania decyzji w kwocie 24 287,88 zł

Decyzję swą organ rentowy uzasadnił treścią przepisu art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U.2013 poz. 1440 teks jednolity ze zmianami), podnosząc, iż M. P. (1) w dniu 22 czerwca 2009 roku wniosła o ustalenie prawa do emerytury, oświadczając, iż nie pozostaje w stosunku pracy. W dniu 3 grudnia 2009 roku Sąd Okręgowy w Lublinie ustalił wnioskodawczyni prawo do emerytury na mocy art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS, a Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 21 stycznia 2010 roku wydał decyzję wymiarową i podjął wypłatę świadczenia emerytalnego od dnia 22 września 2009 roku. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Ł. podniósł, iż M. P. (1) zobowiązana jest do zwrotu pobranej emerytury bowiem świadczenie to było nienależnym (decyzja k.191/192 T. I. akta ZUS).

Z decyzją tą nie zgodziła się M. P. (1). W dniu 23 czerwca 2015 roku wniosła odwołanie domagając się zmiany decyzji podnosząc, po uzyskaniu korzystnego dla siebie wyroku Sądu zgłosiła fakt zatrudnienia we W. organowi rentowemu (odwołanie k.2).

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołania wskazał jak w zaskarżonej decyzji, dodając, iż wnioskodawczyni w dniu 5 października 2012 roku wniosła o doliczenie okresów ubezpieczenia przebytych na terenie W. informując, iż była zatrudniona za granicą od dnia 1 kwietnia 2002 roku do dnia 31 maja 2012 roku. Organ rentowy potwierdził zatrudnienie wnioskodawczyni na terenie W. w dacie ustalenia prawa do emerytury do dnia 26 maja 2012 roku. ZUS podniósł, iż zgodnie z art. 184 ustawy emerytalnej, przed zmianą przepisów od dnia 1 stycznia 2013 roku, prawo do świadczenia emerytalnego przysługiwało po rozwiązaniu stosunku pracy. Natomiast M. P. (1) kontynuowała zatrudnienie bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywała je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury (odpowiedź na odwołanie k. 9).

Strony na rozprawie podtrzymały swoje stanowiska w sprawie (k.49)

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje .

M. P. (1) urodziła się dnia (...). W dniu 22 czerwca 2009 roku złożyła wniosek o ustalenie prawa do emerytury, wskazując, iż nie pozostaje w zatrudnieniu (k. 1-3 Tom I akt ZUS).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. w dniu 29 czerwca 2009 roku wydał decyzję odmowną (Tom II k. 32 akt ZUS).

Ubezpieczona odwołała się od powyższej decyzji do Sądu Okręgowego w Lublinie, który wyrokiem z dnia 3 grudnia 2009 roku sygn. akt VIII U 3353/09 zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił M. P. (1) prawo do emerytury od dnia 22 czerwca 2009 roku (Tom II k. 47 akt ZUS).

Wykonując wyrok Sądu (...) Oddział w B. dnia 21 stycznia 2010 roku wydał decyzję wymiarową i podjęto wypłatę świadczenia od dnia 22 czerwca 2009 roku (Tom II k. 67 akt ZUS).

Dnia 5 października 2012 roku wnioskodawczyni zgłosiła wniosek o doliczenie okresów ubezpieczenia przebytych na terenie W. informując, iż była zatrudniona za granicą od dnia 1 kwietnia 2002 roku do dnia 31 maja 2012 roku (Tom I k 3-4 akt ZUS). Włoska instytucja ubezpieczeniowa potwierdziła zatrudnienie wnioskodawczyni na terenie W., w tym w okresie, w szczególności od dnia 22 czerwca 2009 roku do dnia 26 maja 2012 roku (Tom I k. 93-94 akt ZUS). Decyzją z dnia 30 kwietnia 2015 roku uchylono decyzję z dnia 21 stycznia 2010 roku, ustalono wnioskodawczyni prawo do emerytury od dnia 27 maja 2012 roku, doliczając okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu poza granicami kraju (Tom I k. 173-174 akta ZUS).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje .

Okoliczności faktyczne nie są sporne w sprawie. Punktem wyjścia w analizie niniejszej sprawy winien być przepis art. 138 i art. 184 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. 2015, poz.748 tekst jednolity ze zm. zwanej dalej ustawą emerytalną) przed zmianą wprowadzoną przez art. 1 pkt 20 ustawy z dnia 11 maja 2012 roku (Dz.U.2012.637) zmieniającej ustawę emerytalną z dniem 1 stycznia 2013 roku.

Konieczne bowiem jest rozstrzygnięcie czy świetle powołanych norm świadczenie pobrane przez wnioskodawczynię w okresie od dnia 22 czerwca 2009 roku do dnia 26 maja 2012 roku jest świadczeniem nienależnym i czy istnieje obowiązek jego zwrotu.

Powołany artykuł 138 ustawy emerytalnej stanowi, iż :

1. Osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu

2. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania,

2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

W prawie ubezpieczeń społecznych pojęcie nienależnego świadczenia zdefiniowane zatem jest w art. 138 ustawy emerytalnej z punktu widzenia osoby, która je pobrała stawiając, dla ustalenia obowiązku zwrotu po jej stronie, wymóg świadomości i premedytacji w pobraniu świadczenia nienależnego. Obowiązek zwrotu obciąża zatem tego i tylko tego kto przyjął świadczenie w złej wierze wiedząc, że mu się nie należy. Dotyczy to zarówno osoby, która została pouczona co do okoliczności, w których nie powinna pobierać świadczeń, jak też tej osoby, która uzyskała świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd instytucji ubezpieczeniowej.

Zaznaczyć trzeba, że w ujęciu ustawy emerytalnej istotną cechą konstrukcyjną nienależnego świadczenia jest świadomość osoby, która świadczenie pobrała, co do faktu, że wypłacone je ono zostało bez podstawy prawnej, a o istnieniu tej świadomości przesądza dokonanie pouczenia ubezpieczonego. Obowiązek ten spoczywa na organie, który dokonuje wypłaty danego świadczenia, przy czym pouczenie powinno być indywidualne, przesłane każdej osobie pobierającej świadczenie. Pouczenie takie ma bowiem na celu usunięcie wątpliwości co do świadomości w tym względzie osoby pobierającej świadczenie. Usuwa zatem wątpliwości co do tzw. dobrej wiary zainteresowanego przy pobieraniu świadczenia.

Odnosząc powyższe rozważania do niniejszej sprawy należy podnieść, iż nie może budzić wątpliwości, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych sprostał w/wymienionemu obowiązkowi właściwego pouczenia, bowiem we wniosku emerytalnym jaki wnioskodawczyni złożyła w dniu 22 czerwca 2009 roku jest jednoznaczne zapytanie wnioskującego o świadczenie czy pozostaje w stosunku pracy oraz pouczenie, iż należy zawiadomić ZUS także o okresach pracy zarobkowej zagranicą (wniosek k. 1-5 Tom I akta ZUS).

M. P. (1) zatem składając wniosek została pouczona prawidłowo o obowiązku wskazania informacji, które dla ustalenia prawa do emerytury miały istotne znaczenia, a mimo tego wpisała we wniosku informację niezgodną z prawdą, iż nie pozostaje w stosunku pracy. Natomiast wyjaśnienie wnioskodawczyni przyczyn tego stanu rzeczy dowodzą, iż pozostawała w złej wierze (zeznania M. P. protokół rozprawy z dnia 8.12.2015 r.).

Wobec tego świadczenie emerytalne wypłacane wnioskodawczyni od dnia 22 czerwca 2009 roku należy uznać za nienależnie pobrane zgodnie z art. 138 ust. 1 pkt. 2 ustawy emerytalnej.

M. P. (1) jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczeni za okres 3 lat tj. za okres od dnia 22 czerwca 2009 roku do dnia 26 maja 2012 roku w kwocie 44 305,66 zł. Trzyletni okres, za który organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń na podstawie art. 138 ust. 4 ustawy z emerytalnej obejmuje okres do ostatniej wypłaty (pobrania) nienależnego świadczenia (uchwała 7 SSN z dnia 16 maja 2012 roku III UZP 1/12 OSNP 2012/23-24/290). Nie można uznać, iż wnioskodawczyni zawiadomiła Zakład Ubezpieczeń Społecznych o fakcie kontynuowania zatrudnienia bowiem nie złożyła żadnego pisma w tym zakresie do tego organu rentowego. Natomiast dokumenty przesłane faxem w dniu 6 grudnia 2011 roku przez KRUS do ZUS, nie obejmowały informacji o kontynuowaniu zatrudniania w dniu 22 czerwca 2009 roku i po tej dacie. Co więcej nawet przy przyjęciu, iż M. P. w tej dacie zawiadomiła ZUS o pozostawaniu w stosunku pracy w dacie ustalenia świadczenia emerytalnego to okoliczność ta pozostałaby bez wpływu na orzeczony obowiązek, bowiem okres roczny, którego termin biegnie od dnia zawiadomienia nie upłynął do daty końcowej, za którą ZUS żąda zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Ostatnia sporną kwestią wymagającą omówienia pozostaje obowiązek uiszczenia odsetek od nienależnie pobranego świadczenia. Obowiązek ten powstaje od dnia doręczenia osobie zobowiązanej decyzji obligującej do zwrotu takiego świadczenia, gdyż dopiero od tej daty osoba taka pozostaje w zwłoce ze spełnieniem świadczenia. Zasady naliczania odsetek z tytułu nienależnie pobranych świadczeń wynikają z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 2015 Nr 121 tekst jednolity ze zm., zwanej dalej ustawą systemową), który określa, że osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego.

Zawarte w powoływanym przepisie odesłanie do "prawa cywilnego" dotyczy wyłącznie zasad zapłaty i wysokości odsetek. Zgodnie z art. 481 § 1 k.c., jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia. W tym zakresie należy wskazać, że żądanie zwrotu nienależnie pobranego świadczenia staje się wymagalne przez doręczenie dotyczącej tego przedmiotu decyzji. Z tą chwilą następuje też wymagalność roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.). Świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy emerytalnej, uważane za nienależne, podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną (wyrok SN z dnia 3 lutego 2010 r. I UK 210/09, Lex nr 585713, wyrok SA w Łodzi z 11 października 2012 r., III AUa 985/12, Lex nr 1223386).

Pogląd ten umacnia treść art. 84 ust. 4 i ust. 7 ustawy systemowej, w których użyte zostały sformułowania "kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną decyzją" (ust. 4) oraz "uprawomocnienie się decyzji ustalającej te należności" (ust. 7). Świadomość uzyskania prawa do świadczeń na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo innego rodzaju wprowadzenia w błąd organu rentowego, jest jedynie jedną z przesłanek wydania decyzji. Organ rentowy jest przy tym, z mocy art. 138 ustawy emerytalnej (tak samo z mocy art. 84 ustawy systemowej) - ograniczony, do okresu, za który może żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń (wyrok SN z dnia 16 grudnia 2008 r. I UK 154/08 OSNP 2010/11-12/148, z dnia 3 lutego 2010 r. o sygn. akt I UK 210/09, Lex nr 585713, z dnia 16 grudnia 2008 r. I UK 154/08, Lex nr 488070).

Mając zatem na uwadze powyższe rozważania, wskazać należy, że organ rentowy nie mógł żądać odsetek od nienależnie pobranego świadczenia za okres od dnia 30 stycznia 2010 roku do dnia 26 maja 2015 roku tj. do dnia wydania decyzji w kwocie 24 287,88 zł. W myśl wskazanych powyżej reguł, odsetek można bowiem żądać po doręczeniu wezwania do zapłaty, albo dopiero od dnia doręczenia wezwania do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń.

Kierując się powyższymi wskazaniem i mając na uwadze powołane przepisy oraz na mocy art. 477¹⁴ § 1 i § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji.